

Основи інклюзивної освіти 2024р.

Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія освітньо-професійна програма «Психологія».

Вибіркова навчальна дисципліна для денної та заочної форм навчання

Викладач: канд. пед. наук, ст. викладач Єгорова Ксенія Григорівна

E-mail: yehorova@gnp.u.edu.ua

Кількість годин, відведених на

	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів	3	3
Лекції	18	6
Практичні заняття	18	4
Самостійна робота	54	80
Форма контролю	залік	залік

Навчальна дисципліна «Основи інклюзивної освіти» є нормативним компонентом освітньої програми «Психологія» та спрямована на формування у майбутніх фахівців розуміння теоретичних засад інклюзивної освіти. Зокрема, вона охоплює методологічні й законодавчо-нормативні засади; особливості впровадження та успішного функціонування інклюзивної освіти.

Мета навчальної дисципліни: майбутні фахівці мають оволодіти теоретико-методологічними, нормативно-правовими та організаційно-методичними засадами інклюзивної освіти; визначати цілі й концепцію інклюзивної освіти; сформувати готовність до здійснення професійної діяльності в інклюзивному освітньому просторі.

Завдання навчального курсу «Основи інклюзивної освіти» полягає в засвоєнні здобувачами освіти основних теоретичних знань й виробленні практичних навичок з тематики інклюзивної освіти.

Пререквізити: курс «Основи інклюзивної освіти» використовує міждисциплінарні знання з таких навчальних дисциплін як: «Безпека життєдіяльності», «Психологія», «Філософія», «Загальна психологія з практикумом» тощо.

Постреквізити: реформування та модернізація в галузі освіти в нашій країні відбувається згідно з демократичними соціально-економічними перетвореннями і пріоритетами сьогодення, які засвідчують право кожної дитини на здобуття освіти, адекватної її пізнавальним можливостям. В Україні законодавчо визнано право дітей з особливими освітніми потребами на навчання у загальноосвітніх закладах за місцем їх проживання.

Система освіти, що передбачає надання освітніх послуг в умовах загальноосвітнього закладу й базується на принципі забезпечення основоположного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання набула назву інклюзивної освіти. Впровадження інклюзивної освіти в нашій країні зумовили потребу у підготовці фахівців до роботи в інклюзивному освітньому середовищі та необхідність введення в систему педагогічної підготовки дисципліни «Основи інклюзивної освіти».

Основні навчальні компетентності як результат успішного засвоєння навчального курсу

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології

ФК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

ФК 10. Здатність дотримуватися норм професійної етики

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПРН 7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПРН15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Організація навчання

Види занять. *Лекція-бесіда* передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією. Запитання адресуються до всіх, студенти відповідають з місця; викладач піклується про те, щоб запитання не залишалися без відповіді. Запитання не для контролю знань, а для з'ясування рівня орієнтованості і пізнання студентів з проблем курсу, ступінь їх готовності до сприйняття наступного матеріалу.

Практичне заняття передбачає детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень курсу та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно до сформованих завдань. Перелік тем практичної роботи визначається робочою навчальною програмою дисципліни. Практичне заняття включає: проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів; постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, - розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання. Оцінки, отримані студентом за окремі практичні заняття, зараховуються під час виставлення підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Самостійна робота студента (СРС) - це самостійна діяльність-учіння студента, яку викладач планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача. Зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Організаційні і навчальні обов'язки студентів:

- На практичні заняття приходити попередньо підготовленими, ознайомлені з ходом роботи.
- Не пропускати заняття без поважної причини та не спізнюватися.
- Дотримання правил техніки безпеки й охорони праці.
- Дотримання тем навчальної дисципліни.
- Задавати питання, цікавитися додатковими відомостями, сучасними науковими знаннями з предмету та консультуватися з викладачем.
- Аргументовано відстоювати свою думку стосовно тематики занять, якщо вона не збігається з думкою викладача.
- Вимагати від викладача додаткових роз'яснень на заняттях у випадку їх недостатнього висвітлення на лекціях.
- У випадку незгоди із отриманою оцінкою мати право на перезарахування тем.

- Вчасно здавати відповідні теми.

Особливості навчання за дистанційними технологіями

Для опанування навчальної дисципліни проведення лекційних, практичних, семінарських, лабораторних занять освітній процес організовується з використанням дистанційних технологій:

1. за допомогою сервісів Zoom (платформа для проведення відеоконференцій, онлайнзанять, онлайнконсультацій (<https://zoom.us/>), Google (meet.google.com) із відображенням посилань у ел. розкладі;
2. в асинхронному режимі розміщення НПП освітніх матеріалів із навчальної дисципліни у Moodle, Google Classroom;
3. для студентів, які не мають змоги систематично виходити на зв'язок, забезпечується освітня комунікація через Viber, Telegram, WhatsApp, Signal.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<p>Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти. Історія спеціальної освіти та інклюзії.
2. Соціальна, медична та інші моделі порушень розвитку.
3. Становлення інклюзивної освіти в Україні в роки незалежності.
4. Основні поняття інклюзивної освіти.
5. Мета та завдання, фактори впровадження і функціонування інклюзивної освіти.
6. Основні принципи інклюзивної освіти.
<p>Тема 2. Інклюзія – стратегія міжнародного та українського законодавства</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти. Саламанкська декларація та документи ООН і ЮНЕСКО.
2. Освітні закони України. Сучасна освітня нормативно-правова база.
<p>Тема 3. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі. Класифікація порушень психофізичного розвитку у дітей. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні.</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Вертикальна й горизонтальна структура спеціальної освіти в Україні.
2. Недоліки сучасної системи спеціальної освіти.
3. Класифікація основних груп дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти.
4. Інтегрування дітей з особливими освітніми потребами до освітніх закладів України.
5. Науково-методичні підходи впровадження інклюзивної освіти.
<p>Тема 4. Перспективи розбудови системи освіти осіб з особливими потребами та впровадження інклюзивної освіти</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Основні вектори реформування освіти осіб з особливими потребами.
2. Становлення та досвід інклюзивної освіти в Європі та в інших країнах світу.
<p>Тема 5. Стратегія успішного впровадження інклюзії</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Поняття інтеграція та інклюзія
2. Складові інклюзії.
3. Перешкоди в процесі впровадження інклюзивної практики.
4. Передумови успішної розбудови інклюзивного середовища.
5. Інклюзивні школи – ефективні школи.
6. Роль педагога у впровадженні інклюзивної освіти.
<p>Тема 6. Роль батьків у процесі інтегрування дитини з особливими потребами</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітнє середовище. Батьки – як члени навчальних команд.
2. Роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини. Завдання батьків як членів навчальної команди.
3. Налагодження стосунків із педагогами та персоналом школи. Обмін

конструктивною інформацією.

4. Допомога громадських організацій та соціальних служб.
5. Батьки – активні учасники шкільної громади. Волонтерство та адвокатство батьків.

Тема 7. Диференційоване викладання: технологія інклюзивної практики

1. Значення та зміст диференційованого викладання.
2. Наукове підґрунття диференційованого викладання.
3. Основні стилі навчання та мислення.
4. Шляхи реалізації диференційованого викладання.
5. Сутність і завдання оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами. Види оцінювання.
6. Організація диференційованого уроку (етапи, функції вчителя, умови проведення).

Розподіл балів у межах навчальної дисципліни

форма підсумкового контролю – залік

Денна форма навчання

<i>Практичні заняття</i>									<i>Модульний контроль</i>	<i>Форма семестрової атестації – залік</i>
Максимальна кількість балів – 54									Максимальна кількість балів – 36	Максимальна кількість балів – 10
ПЗ 1	ПЗ 2	ПЗ 3	ПЗ 4	ПЗ 5	ПЗ 6	ПЗ 7	ПЗ 8	ПЗ 9	МК	
6	6	6	6	6	6	6	6	6	36	10

Заочна форма навчання

<i>Практичні заняття</i>		<i>Модульний контроль</i>	<i>Форма семестрової атестації – залік</i>
Максимальна кількість балів – 54		Максимальна кількість балів – 36	Максимальна кількість балів – 10
ПЗ 1 (Теми 1-3)	ПЗ 2 (Теми 4-9)	МК	
20	34	36	10

Критерії та рівні навчальних досягнень студентів

з курсу «Основи інклюзивної освіти»

Оцінка ECTS	Сума балів за 100 бальною шкалою	Критерії
-------------	----------------------------------	----------

A	90-100	Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями	<p>Студент вільно володіє навчальним матеріалом, успішно розв'язує завдання підвищеної складності, аргументовано висловлює свої думки, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань, під час виконання самостійної роботи.</p> <p>Основні питання розкриває на високому теоретичному й практичному рівнях, без ускладнень орієнтується в матеріалі, повністю відповідає на додаткові запитання. Якість відповідей свідчить про вільне володіння навчальним матеріалом, а також про ознайомлення з додатковим матеріалом із навчальної дисципліни. Набуті компетенції творчо застосовує в професійній предметній діяльності.</p>
B	82-89	Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження	Студент володіє навчальним матеріалом у межах програми навчальної дисципліни на творчому рівні. Під час відповідей виявляє вільне володіння лекційним і практичним матеріалом, проте у відповідях допускає неточності.
C	74-81	Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками	Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, проте не має достатніх знань та вмінь для формулювання висновків, допускає суттєві неточності. Розкриває основні питання, а на додаткові відповідає неповно. Ознайомлення з додатковими джерелами не є систематизованим.
D	64-73	Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками	Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання в стандартних ситуаціях. Послуговується тільки загальним поняттєвим апаратом, у цілому орієнтується в досліджуваному предметі, але розкриваючи основні питання допускає суттєві помилки.
E	60-63	Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижчим за середній.	Домінує репродуктивний виклад інформації; труднощі в проведенні міжпредметних зв'язків навіть з допомогою викладача; знання основної термінології.
FX	35-59	Низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни	Студент володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно. Робить принципові помилки у відповідях, не може дати обґрунтовані відповіді на всі основні питання викладача, не орієнтується в основних теоретичних і практичних положеннях курсу або не засвоїв окремі розділи курсу.

F	1-34	Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни	Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни.
---	------	---	--

Список рекомендованих джерел

Основна:

1. Аргіропулос Д., Тарнавська Н. Інклюзивна педагогіка: навчальний посібник для науково-педагогічних працівників, студентів закладів вищої освіти. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2020. 248 с.
2. Бабяк О. О., Батешева Н. І. Проблема міжособистісних стосунків у дітей із затримкою психічного розвитку в умовах інклюзивного навчання. *Publishing House «Baltija Publishing»*, 2020. С. 129-132.
3. Баликова О. В., Істоміна І. О. Розвиток інклюзивної освіти з кордоном. *European Journal of Natural History*. 2015. № 16. С.19–21.
4. Гноєва Д. Т. Реалізація інклюзивної форми навчання в освітньому просторі України на сучасному етапі. 2020. С. 72-78 URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/.pdf>.
5. Данілавичюте Е. А. Діти з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 2018. № 3 (87). С. 7-19.
6. Діти з особливими потребами в освітньому просторі України. URL: <http://old.zounb.zp.ua/node/5808>.
7. Дослідження якості інклюзивного навчання для дітей з особливими освітніми потребами. 2020-2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/2021/04/02/Doslid-zhennya_yakosti_inklyuzyvnoyi_osvity_1_02_04.pdf
8. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. «Інклюзивна освіта: від основ до практики»: [монографія] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
9. Міщик Л. І., Шейко Г. Д., Смик А. С. І. Іклюзивна освіта : здобутки, проблеми та перспективи : монографія; за заг. ред. проф. Л. І. Міщик. Суми. 2018. 144 с.
10. Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами : навально-методичний посібник. Рівне, 2016. 141с. Друге видання.
11. Понятійно-технологічний словник : для підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери / Л.І.Міщик, Т.М.Тюльпа, С.П.Панченко, О.В.Наконечна, О.Д.Ветрова, К.Г.Єгорова, В.М.Пилипчук ; за заг. ред. проф. Л.І.Міщик. 2-ге вид. доп. Та перероб. Глухів, 2017р. 332 с.
12. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
13. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник. Львів: Український католицький університет, 2015. 360 с.
14. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник. Львів: Український католицький університет, 2015. 360 с.
15. Єгорова К.Г. Теоретичні аспекти становлення й розвитку інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти. «Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»): журнал. 2024. № 2(20) 2024. С. 708-718.
16. Єгорова К.Г. Актуальні проблеми з організації надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у підготовці майбутніх працівників закладів загальної середньої освіти. «Наукові інновації та передові

технології» (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка») : журнал. 2024. № 3(31). 2024. (подана до друку).

17. Єгорова К.Г. Інклюзивне навчання в закладах освіти як вид освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами. «Суспільство та національні інтереси»: журнал. 2024. № 5 (5) 2024. С. 217-226 .

Додаткова:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» № 2541-VIII від 06.09.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2541-19#Text>.

2. Закон України «Про освіту» (Редакція від 21.11.2021) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> .

3. Закон України Про охорону дитинства від 26.04.2001 № 2402-III. URL: https://kodeksy.com.ua/pro_ohoronu_ditinstva.htm.

4. Закон України «Про повну загальну середню освіту» № 463-IX від 16 січня 2020 року. URL: <https://osv-osvita.gov.ua/zakon-ukraini-pro-povnu-zagalnu-serednju-osvitu-10-14-11-16-04-2020> .

5. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» (2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>.

6. Закон України «Про соціальні послуги» (2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>.

7. Постанова КМУ України від 3 листопада 1993 року. м. Київ «Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»)» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>.

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2020 р. № 1289 «Про затвердження Порядку забезпечення допоміжними засобами для навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1289-2020-%D0%BF#Text> .

9. Постанова КМУ від 14 лютого 2017 року № 88 «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/88-2017-%D0%BF#Text>.

10. Постанова КМУ від 15 вересня 2021 р. № 957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text> .

11. Постанова КМУ від 21 липня 2021 року № 765 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/765-2021-%D0%BF#Text>

12. Постанова КМУ від 22 серпня 2018 року № 617 «Про затвердження Положення про ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти» URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP170545> .

13. Рашидов С., Рашидова С. Правові основи інклюзивної освіти. *Соціальне партнерство в інклюзивній освіті: європейський вектор, українські реалії: зб. наук.праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ,2019. С.114-117.

14. Єгорова К.Г., Лазаренко А.Г. Проблеми соціального захисту дітей та молоді з інвалідністю в Україні. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Глухів, 2023. Випуск 3 (53). С. 246-255. (Index Copernicus, категорія Б).

15. Єгорова К., Кузьменко В. Надання соціально-реабілітаційних послуг особам, які опинилися у складних життєвих обставинах. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки : збірник наукових праць. Бердянськ, 2023. Вип. 3. С. 158- 165. (Index Copernicus, категорія Б).

16. Єгорова К.Г. Зміст інклюзивного навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату у закладах освіти. «Наукові інновації та передові технології» (Серія

«Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія»,
Серія «Педагогіка»): журнал. 2024. № 9(37) 2024. С. 891-900.